

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Советиниң бөлүгүш Министрлер Чөвүлелиниң органы

КОЛЛЕКТИВТИН УДУРТУР ӨЗӨС

Коллективтин амьдралында болгаш ажы-херээде партия эге организацинаның ролу болган азыр турар чери бистиң ийгилик системасында бүгү партиянын ролунан болган база оң ээле турар черинен унаса элестеткен.

Партия организацинаны боттарынын ажы-чорудулазын СЭКП-ниң XXIV съездинин айтышкынын удуртула болдуруп турар. СЭКП ТК-ның отчет илеткелинде олзаалап демдегелген болза: «Бистиң күш-ажыгыч коллективтеринистин — социалисттик ийгиликтең кол ээлектеринин ролун бедидер социалисттик демократиянын хөгжүлдегинде улуг черин ээле турар. Бо дээрсе, совет улустарынын күш-ажыгыч болгаш хой-нигитчи ийгиликтерин бедидер дээрсе демиселдиң чугула чери болур. Ажыгыч чоннардың чаа, социалисттик мөзү-шыннары маааа хевирлеттинин тургустунар, найырачы болгаш бот-боттарына эш-хуурунда дузалажырын харылзалары база көп эелээр. Кижик бурзунуң коллектив мурнуна харым-салгазы болгаш ажыдакчы буруу дээрсе, коллективтин харымсалгазы — бистиң амьдралымыстың өсүр-хевириниң тармакы неэин оң».

Партия организацинаны, коллектив, коммунистер, коллективтиң бүгү кескинуни чангыс эст-сиктиң, бир деминг хедер дээрсе моон тодаргай-дыр.

Республиканың партия райкомнары, хоором, парткомнар, чер-черде партия эге организацинаны коллективтиң өзө, шимчедиктиң удуртуу күжү болган турарын чүтүлдү-биле чедип ал турар. Бо талазы-биле тоску ажылда «Тыва даг-дугу туду» эргелелинде партком (секретары эш Бакунин) боттандырып келген. Партком партиянын эге организацинанын болгаш тустус коммунистерин бот-идекейин көдүрер, оларын буудуруга, хой-нигитиң ажыгыч мурнакчы, чогаалчы уелер-иштерин бедидерин угулган организацинаның ажыгыч күштеринин чоруткан. Ус партком А.Дондук хевирлеттинин болгаш чартыкчыларын шимчедиктин калбартып чоруткан. Чүгө арылгал фабриказынын коммунистери эртен чылын 60 чартыкчы саналарын кингеш, оларның 40-ин буудуруга шимчедиктиң ажыгылаш, он-он муң рубльди камналганын чедип алган. Чартыкчы коммунистер Десни Дүктен-оол, Михаил Сундуй-оол, Валентин Колосов, Г. Ф. Манаков олар чогаалчы база буудурукчу ажы-херээ-биле болушун коллективтин ат-алаларын бекке көдүрүшкөн.

Партия организацинаны коллективтиң өзө, оон удуртуучу болурун Каа-Хем районда «Тикилеге» колхозта партия организацинаны (секретары эш Н. Мунгуш) черек кырында көргүскен. Коммунистерин болгаш комсомолчуларын ажыдакчы иштеринин унаа-чартыгында таарыштыр тургустун. Оон дузасы-биле колхоз тоску беш чылымды баштайгы ийи чылымды планлыг оонаалдарын чедип-иштерин боттандырган, он иштеринин үшкү чылымды планы база чедип-иштерин күсүттинин турар. Колхоз чакыс хову ажыгычларын оон доозун турар. Партия хураалына коммунистерин болгаш чапан буудурукчуларын активизирин планейи улуг бооп, колхоз амьдралынын чыгуу бурнуң чугула айтырларын ханы анализин тургаш, алга хураал алган иштеринин күсүлдерин чедип ал турар. Партия организацинаны колхоз баштар черинин, хой-нигити организацинанын ажыгыч холгаарынын, оларын ажыгыч чорудулазын билдирин-биле удуштуруп турар.

Танды районда «Россия» совхозта партком (секретары эш Ю. Мунгуш) совхоз буудуруга эне коммунистерин авангарды ролун бедидер тургаш, ийгилик коллективтиң ажыгыч эки-жидериче кичиге-иштериниң өмөкчидин. Ол ажы-херээнин топ сут-баран фермасы мурунда ортумуктан куу көргүзүлүп болгаш анаа күш-ажыгыч салгал-чуруму куу турган. Механизатор коммунистер З. Агалов биле В. Меркушев, партия бөлүгүн удуртуучу А. С. Карпова, бригадир коммунист О. Оон олар коллективтиң ажы-херээ холга алган соонда, ферма республикада дээрсе коллективтеринин салыны кирип, бирги шарттада сүт буудурунун планын ажык күсүткеш, он чартык чылымды планын база ажык күсүндер дээрсе улуг көдүрүшкүн-биле ажылап турар.

Ындыг кичежерин республиканың районнарында болгаш буудурукчу черлеринде хайуу көргүзүп болур. Ындыг болза-даа колхоз, совхоз база удуштуу буудурукчу черлеринин коллективтеринин партиянык электи күштеринин тургустурун чедип кичиге-иштериниң сальыр чорук күзүңгеш эес түнүдөгү чедире бээр-дир дээрин тодаргай көргүзүп турар. Ындыг чорук СЭКП райкомнарынын, хооромнуң болгаш парткомнарынын чедир кылбайн барган ажыгычтын түнө-болур. Бир чикер. Кызылдын даараныга комбинаты (партия организацинаның секретары эш Крылатов) ийи чыл бурунгаар буудуруга чаа техниканы, арга-дуржулаганы шимчедип ажыгылап талазы-биле мурнакчы буудуруга турган. Ай болгаш квартал планына чүгө доолду эес, ажык күсүттинин тургустун. Комбинат он ай-лаа, квартал-лаа планын күсүтсеп, хожуудайн буудуруга эне коммунистерин боттандырган. Комбинаттын дирекциясы ажыдакчыларын ажылаарына болгаш чуртаарына таарыштыр байлаады тургустурун чедип кичиге-иштериниң сальыр чорук күзүңгеш эес түнүдөгү чедире бээр-дир дээрин тодаргай көргүзүп турар. Ындыг чорук СЭКП райкомнарынын, хооромнуң болгаш парткомнарынын чедир кылбайн барган ажыгычтын түнө-болур. Бир чикер. Кызылдын даараныга комбинаты (партия организацинаның секретары эш Крылатов) ийи чыл бурунгаар буудуруга чаа техниканы, арга-дуржулаганы шимчедип ажыгылап талазы-биле мурнакчы буудуруга турган. Ай болгаш квартал планына чүгө доолду эес, ажык күсүттинин тургустун. Комбинат он ай-лаа, квартал-лаа планын күсүтсеп, хожуудайн буудуруга эне коммунистерин боттандырган. Комбинаттын дирекциясы ажыдакчыларын ажылаарына болгаш чуртаарына таарыштыр байлаады тургустурун чедип кичиге-иштериниң сальыр чорук күзүңгеш эес түнүдөгү чедире бээр-дир дээрин тодаргай көргүзүп турар.

Партияны удуртууга коошканан ийи келген ымыг кичежерин оске-даа черлерден көргүзүп болур. Партия эге организацинаны күш-ажыгыч коллективтиң өзө болганда, коллективте бүгү ажы-херекти бүрүн харымчалар ужураар. Партия организацинаны: «Ол-даа биксе хамаарышпас чүе-дир» дээр ымыг айтыры коллективтин амьдралына турбас. Партия организацинанын кичиге-иштериниң бүгү чүе: буудуруга, кичилерин амьдралы, оларын културтуз негелден, ажыдакчыларын бот-боттарынын арзында харымчалар болгаш оске-даа хой чүтүлөр алынган турар. Партия эге организацинаны коллективтиң удуртуу өзө болганда, оон секретары ат-алаларын, ажы-херекти мөзүдү ажыдакчы болур. Секретары партия организацинанын база бүгү коллективтиң ажыгычтын калыг байлаады турарын улуу-биле хамааржыр. Секретарь партияны шүгүнү боттандырып чорударга принципалдыг, бижыг турштут болур болза, коммунистер болгаш чон оон бедидер-биле үнелээр. Хой-мүң арга-ажыын камгалаардан бекке ымыгты хуулаа аңаа турбас.

Амгы үеде чугула соруга болза партиянын эвено буруу, ымыгы оон бүгү эге организацинаны СЭКП-ниң улам-на уадам турар удуртуучу ролуна дүштүр болууну ажыгыч бедидер дээрсе тургузур, тоску беш чылымды планын оонаалдарын болгаш социалисттик хуулаагынын күсүндериниң бүгү ажы-херээнин мобилизацин болур.

Партияны удуртууга коошканан ийи келген ымыг кичежерин оске-даа черлерден көргүзүп болур. Партия эге организацинаны күш-ажыгыч коллективтиң өзө болганда, коллективте бүгү ажы-херекти бүрүн харымчалар ужураар. Партия организацинаны: «Ол-даа биксе хамаарышпас чүе-дир» дээр ымыг айтыры коллективтин амьдралына турбас. Партия организацинанын кичиге-иштериниң бүгү чүе: буудуруга, кичилерин амьдралы, оларын културтуз негелден, ажыдакчыларын бот-боттарынын арзында харымчалар болгаш оске-даа хой чүтүлөр алынган турар. Партия эге организацинаны коллективтиң удуртуу өзө болганда, оон секретары ат-алаларын, ажы-херекти мөзүдү ажыдакчы болур. Секретары партия организацинанын база бүгү коллективтиң ажыгычтын калыг байлаады турарын улуу-биле хамааржыр. Секретарь партияны шүгүнү боттандырып чорударга принципалдыг, бижыг турштут болур болза, коммунистер болгаш чон оон бедидер-биле үнелээр. Хой-мүң арга-ажыын камгалаардан бекке ымыгты хуулаа аңаа турбас.

Амгы үеде чугула соруга болза партиянын эвено буруу, ымыгы оон бүгү эге организацинаны СЭКП-ниң улам-на уадам турар удуртуучу ролуна дүштүр болууну ажыгыч бедидер дээрсе тургузур, тоску беш чылымды планын оонаалдарын болгаш социалисттик хуулаагынын күсүндериниң бүгү ажы-херээнин мобилизацин болур.

Партияны удуртууга коошканан ийи келген ымыг кичежерин оске-даа черлерден көргүзүп болур. Партия эге организацинаны күш-ажыгыч коллективтиң өзө болганда, коллективте бүгү ажы-херекти бүрүн харымчалар ужураар. Партия организацинаны: «Ол-даа биксе хамаарышпас чүе-дир» дээр ымыг айтыры коллективтин амьдралына турбас. Партия организацинанын кичиге-иштериниң бүгү чүе: буудуруга, кичилерин амьдралы, оларын културтуз негелден, ажыдакчыларын бот-боттарынын арзында харымчалар болгаш оске-даа хой чүтүлөр алынган турар. Партия эге организацинаны коллективтиң удуртуу өзө болганда, оон секретары ат-алаларын, ажы-херекти мөзүдү ажыдакчы болур. Секретары партия организацинанын база бүгү коллективтиң ажыгычтын калыг байлаады турарын улуу-биле хамааржыр. Секретарь партияны шүгүнү боттандырып чорударга принципалдыг, бижыг турштут болур болза, коммунистер болгаш чон оон бедидер-биле үнелээр. Хой-мүң арга-ажыын камгалаардан бекке ымыгты хуулаа аңаа турбас.

Амгы үеде чугула соруга болза партиянын эвено буруу, ымыгы оон бүгү эге организацинаны СЭКП-ниң улам-на уадам турар удуртуучу ролуна дүштүр болууну ажыгыч бедидер дээрсе тургузур, тоску беш чылымды планын оонаалдарын болгаш социалисттик хуулаагынын күсүндериниң бүгү ажы-херээнин мобилизацин болур.

Партияны удуртууга коошканан ийи келген ымыг кичежерин оске-даа черлерден көргүзүп болур. Партия эге организацинаны күш-ажыгыч коллективтиң өзө болганда, коллективте бүгү ажы-херекти бүрүн харымчалар ужураар. Партия организацинаны: «Ол-даа биксе хамаарышпас чүе-дир» дээр ымыг айтыры коллективтин амьдралына турбас. Партия организацинанын кичиге-иштериниң бүгү чүе: буудуруга, кичилерин амьдралы, оларын културтуз негелден, ажыдакчыларын бот-боттарынын арзында харымчалар болгаш оске-даа хой чүтүлөр алынган турар. Партия эге организацинаны коллективтиң удуртуу өзө болганда, оон секретары ат-алаларын, ажы-херекти мөзүдү ажыдакчы болур. Секретары партия организацинанын база бүгү коллективтиң ажыгычтын калыг байлаады турарын улуу-биле хамааржыр. Секретарь партияны шүгүнү боттандырып чорударга принципалдыг, бижыг турштут болур болза, коммунистер болгаш чон оон бедидер-биле үнелээр. Хой-мүң арга-ажыын камгалаардан бекке ымыгты хуулаа аңаа турбас.

Амгы үеде чугула соруга болза партиянын эвено буруу, ымыгы оон бүгү эге организацинаны СЭКП-ниң улам-на уадам турар удуртуучу ролуна дүштүр болууну ажыгыч бедидер дээрсе тургузур, тоску беш чылымды планын оонаалдарын болгаш социалисттик хуулаагынын күсүндериниң бүгү ажы-херээнин мобилизацин болур.

Партияны удуртууга коошканан ийи келген ымыг кичежерин оске-даа черлерден көргүзүп болур. Партия эге организацинаны күш-ажыгыч коллективтиң өзө болганда, коллективте бүгү ажы-херекти бүрүн харымчалар ужураар. Партия организацинаны: «Ол-даа биксе хамаарышпас чүе-дир» дээр ымыг айтыры коллективтин амьдралына турбас. Партия организацинанын кичиге-иштериниң бүгү чүе: буудуруга, кичилерин амьдралы, оларын културтуз негелден, ажыдакчыларын бот-боттарынын арзында харымчалар болгаш оске-даа хой чүтүлөр алынган турар. Партия эге организацинаны коллективтиң удуртуу өзө болганда, оон секретары ат-алаларын, ажы-херекти мөзүдү ажыдакчы болур. Секретары партия организацинанын база бүгү коллективтиң ажыгычтын калыг байлаады турарын улуу-биле хамааржыр. Секретарь партияны шүгүнү боттандырып чорударга принципалдыг, бижыг турштут болур болза, коммунистер болгаш чон оон бедидер-биле үнелээр. Хой-мүң арга-ажыын камгалаардан бекке ымыгты хуулаа аңаа турбас.

Амгы үеде чугула соруга болза партиянын эвено буруу, ымыгы оон бүгү эге организацинаны СЭКП-ниң улам-на уадам турар удуртуучу ролуна дүштүр болууну ажыгыч бедидер дээрсе тургузур, тоску беш чылымды планын оонаалдарын болгаш социалисттик хуулаагынын күсүндериниң бүгү ажы-херээнин мобилизацин болур.

1973: ТОСКУ БЕШ ЧЫЛДЫН ШИИТТИРИНГ ЧЫЛЫ

Часкы хову ажылдары

ЧАШТЫРЫЫШКЫН ДООЗУЛГАН

«УТКА 25 чыл» совхозун тарылга шөдү 6935 га. Ону хову ажыдакчылары бо чылын 100 гага алгыткан. Чер болганда дег, мында база-ла бо чылын тарва култураларын шөдүшү калбартырыңа, оона-дай кичиге-иштериниң, 400 гага оон чаштырар тургаш, оон-380 гага хойну тараш. Ол култураларын чаштырышкын май 20-де бирин доозун алгаш, районун оске ажыдакчыларын мурлаан. Амгы үеде совхозтун тарва шөдү-ринде шуут иштерин поган кылдыр өзүн үнүп келген үнүш тарважыларын өртүп турар.

Совхозтун төп салбырында 52 га картофельди олутуруп дооскан. Ногаа тарып өстүрер 2 га черин бурун бедидер, чамалы култураларын олуту-куулаан. Бо үнүндө хуулу-тун мал чеминиң бедидериниң селкиниң ажы-херээ бир-де дугар ажылаа. Ол дээрсе чүгө тараным чаштырарына оске ийиңе селкиларды артык шынырып эес, а харым-даа хары үгдә минералдыг чедирелдини кылмышан, ээ-лечкек каток-биле херээңиң таптай бастырып чорур.

Часкы хову ажыдакчылары шимтаран механаторларын дуйадында кол агроном чыгыс кескери чугаалаан. Ыдыглар-га Иштин Хемдин, Кавал-оол Дорж, Петр Манчин, Шаали Саидат, Алай-оол Дундуй, Арыскалан — совхозтун хоорон механатору Тудуш Сүрүн, Бауу Намажай, Арыс-Ууңден — Шамак, Борбак, Владимир Бирбо болгаш оскер-даа хамааржыр.

О. НАМЧЫЛАК

Бистик көрр.

ТЫВА ЛИТЕРАТУРАНЫ БОЛГАШ УРАН ЧУУЛАДЫ ХУННЕРИ

Би-Хемге

Чайны башкы айымын аскаан хуну. Чогаалчы ужу-ражылаа бот чоранарын өөрүшкүн арыларга чы-биннаа. Көдөз иштер-биле ам болуу ужуражыла дугайында чугаа-соот үрүбө-бобайн аан. Културту ху-ннериниң кижиктериниң «Сая» совхозтун чогууна чедип кел-генде оларын районун пар-тия, совет, хой-нигити орга-низацинанын, ажыкы чон-нарын тоолдору дугай чен-тентериниң соондо, утук ал-ган.

«Кызыл тараным» колхозтун саяныкы Серафима Шырап районун ажыгыч чоннарын бичке-иштериниң хуулаа-де-малз кылдыр бекерга-а

ахобти хунуаңу аалчылар-га сенээр. «Сая» ансамб-ли балет артизи Айна Бал-чир-оол аалчыларын мурун-дун хуулаа-де-малз сөңүн хуу-лаан. Тыва АССР-ниң кул-туралык алдарыг аймады-чыны Р. Лесников ужуражы-лаа сас алган, чыгыг дүлө-н алышкыны өөрүп четте-ре-ни итердил, чон мурун-га төлөттүг бараан болурун бу-зур-кеткен.

Ол хуну хуулаа-де-малз бик-шакта «Сая» совхозтун те-рүге иррин болгаш таяды-кы «Сая» ансамбли оон көрүс-кө, демалз чараш та-чыларын, хуулаа-де-малз бек-ер-га

А. Н. КОСЫГИННИН Ю. ЦЕДЕНБАЛ-БИЛЕ БЕСЕДА ЗЫ

Экономиктиң дузалажыла чевүлелин Прагага болур XXVII сессияда кыргыч-биле орук ара Москвага калган Молдун Аратын Ре-волостут Партиянын Төп Комитетинин Бирги секретары, МАР-ның Министрлер Чөвүлелин Даргазы эш Ю. Це-денбал-биле СЭКП ТК-ның Политбюро кескину, ССР-ниң Министрлер Чөвүлелин

Даргазы эш А. Н. Косыгин июнь 1-де Кремльге ужураш-кан.

Беседа үеинде совет-моол найырагын калы ажыда-жылгазын айтырларын, а ол ышкаш ийи чурттуг со-циалисттик экономиктиң ий-терацинаның комплекстиң программанын кууседеринге кыргычтеги чугаалашкан. (СЭТА).

СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫН ТНЛЕКЧИЛЕРИНГЕ

СЭКП Төп Комитетинин, ССР-ниң Министрлер Чөвү-лелин, ВПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-нын «1973 чыл-дын улус ажы-агый планын хуузаа бетинде кууседир дээр улутуру, тудук болгаш транспорт ажыдакчыларын Бүгү-өйлөп социалисттик чар-жыгын калбартып дугайында» доктаалын буугар чогуур адырга социалисттик чарык-ка эне бедик күш-ажыгыч көр-гүзүлгери чедип алган эң дээр-е ажыдакчылар болгаш бри-гадаар кескинуниң ша-наары-биле Бүгү-өйлөп соци-алисттик чаржынын тилекчи-зи» деп демдекти тургускан.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдекти хевирин болгаш оон дугайында дүрүм-нү майнын 30-де ВПС-тин Президиум чугаалажып көр-гөш, оон башлаан.

1973 чылдын күрүне пла-нын кууседир болгаш ажык күсүндери дээр Бүгү-өйлөп социалисттик чаржыныг күш-ажыгыч эне бедик көр-гүзүлгери чедип алган эң дээр-е ажыдакчылар, колхозчулар-ны, удуштуу болгаш инже-нер-техниктиң ажыдакчылар-ны, албан-хажыларын, мас-терлерин, эртем-ишчилер, тө-лөвилер-конструктор болгаш оске-даа, организацинанын ажыдакчыларын «1973 чыл-дын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дээр доктаатынган.

Демек-биле ажыгыч чыл иштинде-лаа, мыл томнаңде-лаа түнүдөгүлери буугар — чыл оонаалганын болгаш со-циалисттик хуулаагынын ху-заа бетинде куусеткени дээр шааннаар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар чердер болза: өйлөп чыгыргалыг бү-дүрүлгелерин болгаш органи-зацинанын ажыдакчыларын

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

«1973 чылдын социалисттик чаржынын тилекчи» деп демдек-биле шааннаар дугайында доктаалы-биле ша-наар.

МУРНАКЧЫ ДУРЖУЛГАНЫН ШКОЛАЗЫ

ЭРТЕМГЕ ҮНДЕЗИЛЕП...

«Тыва тудуг» трестин ууртукчулары болгаш инженер-техниктер ажилдакчылары норма-комплектини дузазы-биле шуткатуу ажилдарын ыяп-ла технология ёугаар боттандырар комплекстиг механизацияны шигээдин алырын үндэсини-биле эскертпип шыдааннар.

Ук ажилды дуржулгалык бригадирлер Краснобаева, Коптева, Сергеев оларга ууртукан коллективтерден агадан. Ол бригадаларны аде органи-застап, оларның бүүн чыл дур-гузууна кайы объектилерге ба-рып ажилдарынын тодаргый структуралыг графини ажил-дап кылган. Ол ышкаш чаа технология ёугаар боттандыр-ар комплекстиг механизация-ны шигээдин алырынга өөрдир.

Бригадаларга ындаг ажилдар-ны чоруткан соонда ук кол-лективтер трестин ажилынын ниити хемчээлинин 85 мууун күүседири хандырып турар апаар азы трестин № 48 ту-дуг өргөдөлүнни орулгалыг ажилдарына уаут идгени бээр. Оон-биле чергелештир туудуг материалдарынын чары-галы оранчок өзөжөр. Бир ажилчыга хамаарыштыр

куш-ажыл телевири чоруту өөр. Тодаргайлап чугаалаарга, өрткен чылын бир ажилчын кижжи хунде шуткатуу ажилы дөш 6—7 рубль ажилдап ап турган болза, бо чылын чаа технологияны ажилдап өгө-лөш соонда ол 8—9 рубльди ажилдап алыр-апарган.

Норма-комплектини дузазы-биле шуткатуу ажилдарын ыяп-ла технология ёугаар боттандырар механизацияны шигээдин алганы бригадалар-нын иштинге эки салдары че-дирип, куш-ажылды органи-застаарын улам экижиткен. Ажилчыларын сагылга-чу-румун быжылгаан, кадрларын ажилдан үнөр, кирер чорук кылдырылган.

Ажилчыларын турустар-ын ажилдарына таарыштыр аде дерип, чугула херекселер-биле четчелешкен. Ажилчын кижжи каныг-лаа үеде урели берген хана хоюлгар машина-ларын солуп ап, херекселерин септеп, аде кылдып ап болур аргалыг.

Ол бригадаларга ажилчы-ларын куш-ажылын шын ор-ганизаастаарына туудуг өргө-дөлүн ууртукчулары, инже-нер-техниктер ажилдакчылар уаут рольду ойнааннар. Чаа

технологияны шуткатуу ажил-дарына ажилдарына, куш-ажылдын сагылга-чурумун экижиткелеринге ажилчыны бүр-зүнүн кылган ажилчынын дун бүрү үчүдүн чорударына олар боттарынын өзөш авес уаутун киргеннер. Чамкын айтырыг-ларын шын шигитпирээрине бригадирлер Краснобаева, Ко-потева, Сергеев олар уаут ду-заны көргүскеннер. Трестин уаут механизацияны хариысал-газы база бедөн. Бригадаларга быжылгаан норма-комплект-лерин, туудуг херекселери үлөп бээр пунктларын меха-никтер, слесари-электриктер хайгаарып көөр, оларын сеп-теге-селишкенин ой-шаанда кылдып бээр апарган.

«Тыва тудуг» трестин ол чаа арга-методу-биле кылдып, чорутуп турар ажилын май 22—23 хунеринде Кызылга болуп өрткен «Гавкрасноярск туудугун» норма-комплект-ини дузазы-биле шуткатуу ажилдарын ыяп-ла техноло-гия ёугаар боттандырар ком-плекстиг механизацияны шиг-гээдин алыры деп темалыг се-минар-хуралынын хижикчи-лери белин-биле үнелеп, дыка сенуурганнар.

Ук семинар-хуралдын ажи-лынга «Абаканпромпострой», «Минусинскпромстрой», «Красноярскспромстрой», «Тыва тудуг» трестини өргөдөл-леринин бригадирлери, механик-тери, участка начальникири киришкен болгаш арга-дуржул-газын солукканнар. Олар «Ты-ва тудуг» трестини шуткатуу ажилдарын организаастап, чаа технологияны ажилдап өгө-лөш мурнакчы дуржулга кыл-дыр көрүп, боттарынын ажил-дарына долузу-биле ажилдаар болганнар. Ол ышкаш норма-комплекттерини составында кирип турар инструменттерин болгаш механизаторни ам-лаа аде кылдып, чартырынын та-лазы-биле ажилчыг санаалар-ын аалчылар берген.

«Тыва тудуг» трестин кол-лектини өгөдөл алган ажилчыг арга-методун, чаа технология-ны улам сайгыраткан, рес-публиканын бүтү туудуг ор-ганизаастаарына ажилдарын шигитпирелен.

И. ПЕРЕВОРОТСКИЙ, Гавкрасноярск туудугун «Орхтудуг» трестини куш-ажылды мурнакчы арга-ме-тодарып шигээдин алыр каддынын начальниги.

«Бүдүрүлгенин ажыктыын бедидеринге болгаш экономиктиг өзүлдени дүргөдиринге ажилда-тынар курлавырлар бисте бар, олар дыка хөй деп чүвени бистин ажил-агыыйывыста бар аргаларын шинчилеп көргени бадыткап турар. Ынчаарга үстүндө чугаалаа-нывыс ол курлавырлар эртем-техниктиг депшилгеде, улус ажил-агыыйынын тургузуун сайзырангай-жыдарында, бүдүрүлге фондуралын улам долузу-биле ажилдаарында болгаш капитал туудугну экижиде-ринде болуп турар.»

(Л. И. Брежнев, СЭКП-нин XXIV съезидизинге партия Төп Комитетинин Отчетин илеткелденде).

ДУРЖУЛГА СОЛЧУП, ӨӨРЕНИП АЛГАН

Чоокта чаа республикавыс-найысылазы Кызылга шутка-тургу туудугуларын семина-ры болуп өрткени дынкаткан бис. Анаа Красноярске болгаш оон-даа өске хоорайларын дээр-де дон туудуг бригадаларын бригадирлери, мастерлер бол-гаш участка база өргөдөл на-чальниктери олурушкан. Семи-нары Гавкрасноярск туудуг-нун «Орхтудуг» трестини мурнакчы дуржулганы неппер-дир талазы-биле килдизини ажилдакчылары организаастап өрттирген.

Бистин республикавыстын № 48 туудуг өргөдөлүнде ш-тер Краснобаева, Коптева, Сергеев оларын ууртуканы шеверекчилер бригадалары-нын базаларына мурнакчы дуржулганын школазын органи-заастаар деп ук семинарын кижикчилерини саналы ынд-дыг болган.

Чоугу бистин туудугулары-выс өскелерге сенуурганчыг каныг аныгыг чаа арганы ажилдап өгөдөл бергенерин деп айтырп тургустуну көөр. Туудугуларынын шутка-тур ажилдарына ажилдап өгө-лөш чаа арганы шынал-ла магалыг. Ол арганы «Орхтудуг» трестин эртем ажил-дакчылары ажилдап кылган. Ону Кызылдын туудугулары өскелерин мурнап бүдүрүлгеге шигиткелер.

Чаа арганын кол тутказын тайылбырлап чугаалаарга мындаг шеверекчилерин ажилын болдуруу-ла аргалар-ны ажилдап турган, механиз-аастаан. Бүдүрүлгенин техно-логияны шуту чартырынын, куш-ажылдын булуручулуку-каш катан бедөн. Моон мур-нунда чылдарга шеверекчи-лер даш туудугун ханаларын хол-биле шуткатуулап турган болза ам ол ажилды механиз-ацияны дузазы-биле боттандыр-ып турар.

Күштүг насостор хоюктуну хөй калт бажынын кайы-даа калдыкче чагыл уауду бээр. Хоютку чоон шапгыларын дамчыштыр чедип келдирге,

ажылчынар чаштырар тускай херекселерини дузазы-биле ону ханаларге булгутуп туралар. Анаа хөй үе херек-селетинмес. Бүүн ханаларын бичин каала-ла булгутуп, чаа-кааптар. Шала кырчыне төк-түп баткан хоюктуну долуп алыр демир деспилирин хава дургаар салгылап алыр. Олар дола бээрге насостарге демир куудуптар.

Ханага шыптыган хоюдук кемпей чыдарга ону уаут калбар ыштыр-биле дескелей тыртып каар.

Бир кезек кижилер хана-ларын ындаг аныгыг шутка-турлааш чоруп каалар. Маа-газы каа берген ханаларын өске ажилчылар дотуула хо-виринг апараттар-биле хою-лап, дескелей кааптарлар. Ажилды мындаг аныгыг ме-ханизациянын ачыында бир ажилчын моон мурнунда хол-биле кылдып турганын-да болаарга үш катан хөй ажил-ды кылдып турар апарган. Эрткен чылга чедир бир ажилчын хунде 7 дөрбелчин метр хана-ны шуткатуулап турган болза, ам 24 дөрбелчин-метр шут-катуулап турар.

Семинарын дынкатчылары ийн хун дургузуна Краснобаева, Коптева, Сергеев олар-нын бригадаларынын ажилы-биле мык танышканнар. Ол чаа арганы чүгө көрүп, билип алган авес, механизаторни холта туткаш, ханаларын шут-катуулап, хоюлгар туудулар.

Семинарын сөөлү хунуна дуржулга солчушкуну болган. Анаа бистин туудугуларынын ажилдап өгөдөл чаа арганын бүтү Сибирге неппер-дирини талазы-биле тускай рекомендацыйны хүлөп алган. А үстүндө алааныныс брига-даларга өске хоорайларын ше-верекчилери көп, чаа аргага өөренип болганнар. Ынчангап ол бригадаларга мурнакчы дуржулганын школазы деп атты тыыскаан.

С. МААДЫ, («Шынын» тускай мурр.).

АЖЫКТЫГ ЧАА АРГАЛАР

Сөөлү чылдарда капитал чорутуу салымчылларын камсызлаа дыка өскөн. Бистин, туудугуларынын ниити ажилынын кол жүргүзү

ЧУРУКТАРДА: туудугуларын семинарында келген кижилерин ба-жыг шуткатууларынга таарыштыр кылган херекселерни өөренип кө-рүп турары.

С. ФЕОКТИСТОВТУН фотолары.

«Тыва тудуг» трестин № 48 туудуг өргөдөлүнни ажилчы-нары шуткатуу болгаш маляр ажилдарын кылдып туралар. Туудуг ажилдарын дүргөдир соруга-биле бо чылым өгө-лөш бээр шуткатуулааш-кын ажилын специализация-рымче экип китэргейи сал-ган. Ол айтырыг хандыг ажилды шигитпирел болурун өрткен чылдан бээр-де өөр-енип көрүп, ону партия органи-заастаарына чаа ажилчы-нарын хуралдарыга каш удаа чугалаажып көрүп, ар-га-дуржулга солуктары, өөр-енип алыры-биле өске чөр-лөргө элээн кижилерин чорут-куулаан бис. Бистин тускай өргөдөлүнн ажилчы-нары дуржулганын чедикшилерин чаа туудуга хамаарыштыр каныг чаа чүдүлгенин барыс солуп, сөткүлдерден доткаш хол хайтарал тургалар.

Бүтү чүдүлгенин эки өөр-енип, белеткен алган. 1973 чылдын январь айын сөөлү-редир шуткатуулардан үш

бригаданы тускайлап тургус-кан, оларын норма-комплект-ини негеделерин ёугаар ажилдаар аргаже шигитчи-выс. Ол арганы Гавкрасно-ярск туудугун «Орхтудуг» трестини куш-ажылды чаа аргаларын шигитпирел килдиз-ини специализация ажилдап кылган. Ол арганы байы-сылал Кызылмыстын туудугу-лары өскелерин мурнап ажилдап өгөдөлүн чөрө өөр-үнүгү, хариы-даа бисте чөргө-раал.

Норма-комплект деп чүг?

Ол арганы 30 кижжи состав-тыг бригадага таарыштыр чо-гаткан. Ындаг бригада чыл-да даш туудугун 36 муң дер-белчин метр ханалын шутка-турлаар аргалыг. Бригадага хол-биле кылдып ажилды өгө-лөш өзөжөдир соруга-биле адал шуткатуу ажилын меха-низацияны херектиг бүтү-ле механизаторни, эр-херек-селдерин быжылгап бээр. Ка-бел, штепельдер өгөдөлш шуткатуулар аргаттарга чедир 45 кижжи-бүрү эр-херек-сел бригадага быжылгалтты-ган турар. Туудуг материал-дарын ылай-боор сөөртүр ажил-ды бүрү механизастаан. Аныктыг херекселерин бары-далап технологтуу картаны, куш-ажылдын чарыгалдары-нын болгаш бригада ажи-лынын карталарын эвенолар айып-бизе тургузар чаа арганын кол негедели болур.

Бригада үш эвенога чары-лар: бирөөн ханаларге хою-ктуну механизм дузазы-биле

булгутуп, ийгизип ону хою-лап дескелей, үшкү эвено касыштыр, экигтер чамыда чөрлөри, булурунны төлө-лөш алытканын ёугаар шуту дескелей, холдан унд-дур.

Кижжи бүрүзү тодаргый ажилда хаара туттуган, бир эвенодун хоюдулашкыгы өске-дерин саадала бээр болган-да кижжи бүрүзүнү хариы-салгазы бедөн, куш-ажылдын булуручулуктуу улгаткан. Фе-враль, март айларда чаа арга-же шигиткен бригадаларын куш-ажылдын булуручулуктуу 77,5 хуу өскөн.

Шеверекчилерден Ондар, Райнова, Сергеев, Соколов, Хо-мушук, Коптева, Баймаа олар өн белин бүдүрүчүлүг ажилдап туралар.

Чаа арга-биле чөргөдөштор тус-тус бригадаларын арганын социалистиг тарытын калбарканы бис. Ону ай са-нында түппөн үндүргөн, адала бирги черин алган бригадага шигитчир Кызыл туугу 200 рубльдин ашпай маалы-биле калы тымысп турар. Он эки ажилдап турар кижилерге Москва чедер аутёккаларын бээр деп шигитпирел бис.

Бүдүрүлгенин депшилгелит чаа арганын шигиткел өш Краснобаевалык бригаданы бирги кыраталдыг түнөдөл-дир ёугаар Гавкрасноярск туудугуна туудуг бригадалары-нын арганын бирги черин алган.

А. НОВИЦКИЙ, өргөдөлүн начальниги.

Чер ажылынын бедик культуразы дээш

Көдө ажил-агый продукциянын бүдүрүлгенин чылда ор-тумак хемчээли өрткен беш чылдын-биле депсөөрге 20—22 хуу көвүдөр деп, СЭКП-ини XXIV съезидизини көдө ишчи-лерини мурнуна салган соругазын күүседириге чоруту-нуң үнүш-дүжүктүрүп бедидип, бүдүрүлгенин мурнакчы технологиянын шигээдин, минералдыг болгаш органиктиг чедикшилерин камналгалыг ажилдап турган, үнүштү химиктиг база биологтуг арга-биле камгалаарын база ынд-дыг бүдүмелдерин бүдүрүп көвүдөдип, чорутуу үр-дир чорутуна уаут болгаш мелоративтиг хемчелерин шиг-гээдин, үренип ажилын экижидерини ачыында көдө ажил-агый культуларынын дүжүктүрүп бедидери уаут рольду ойнаар.

(СЭКП-ини XXIV съезидизини шигитпирелденде).

Хекичлерин, азырларын болгаш бок үнүштерин чедип турар уаут когаралын бол-дурбазына, көдө ажил-агый продукциянын бүдүрүлгенин көвү-деринын чугула курлавырлар-нын бирөөн үнүштү химик-тиг арга-биле камгалаары бо-лур. Бок үнүш үгөн шөлдөн өки дүжүгү манзаан ажыг чөк. Бок чашпан, ситен дээрге, культурулуп үнүштерин ёуга-луг «поган» хоралакчылар. Олар хөрүнүн чедикши хоо-руларды, черини шыгын үндү-рүп, ону шааргалдырып, че-дикшиг бүдүмелдерин кул-турлутуп үнүштерден былаан ап, хүнүн чырып, чылын чары-галдан турар. Тараа культу-ларынын шөдү ортумак хем-чээлдиг ботталганда белин он дүжүктүрү 20—25 хуу кулу-лаар. Каража карама көзүл-бес болза-да, кичээгейлиг сапап көөрге хөй түгө чедип болур. Мыа бо чижикти көрүп

дыг бок үнүштү чангыс уула-ла 16 муң, чангыс чылдыг үнүштү — 21 муң үренип чоруту. Лебедя деп чашпанын чангыс сыныга 100 муң хире үренип чо-рутур, а тараа аймаанга уугу-ла дие 300 үренилген өрткөс.

Ынчангап оларын-биле демиселдиг бүтү-ле аргаларын ажилдаар херек. Ындыг ар-галарга: чаштырылгага чедир база чаштырган сөөлүдө илгиттерин, дазыл чедикшиг культуразынын олутуугар аразын ажилдап кыламы, ку-руктурулга аандыргалын ажаары ышкаш агротехник-тиг арга, агааралы химиктиг бүдүмелдер чаштырары, чер кырынга химиктиг ашпаала дон ышкаш-химиктиг бол-гаш шөлдөр, оруктар, кыды-ларын ситенин, чашпанын кезип, буталар иштинде, хою турлааларында бок үнүштерин уузкаары деп-механиктиг аргалар хамаарыш. Эрткен чылын чүгө культурулуп үнүштү аес, а хариы-даа бок чашпан, ситен база дүжүктүр болганын бо чылын барымда-лаа чоруту. Бок үнүш-биле демиселге райкуускомарын чангында тургускан хөй-ниги инспекциялары база кижир жүжүлүг. Улут-Хем, Бий-Хем, Каз-Хем районнара мындаг инспекциялар бо чылын чар-лугуна хирээндө ол ажил-че кирбөөн чорук шын өвөс, а барын таламк районнара

оларын мынчага чаштыраан чедес. Бо шигитпирел чылда бок үнүштер ууру химиктиг арганы республикага 100 муң га шөлдө чорударын плангаан. Оон иштинде Тандыга 30 муң хире га, Улут-Хем биле Чөөн-Хемчикке—23 муң, Бий-Хем-ге болгаш Каз-Хемге—16—17 муң га чөргө чорудар. Ол ажилдарын чорударынын кер-селерин аэропорт-биле база «Сельхозтехника» мех-отряды-биле чарып ап турар.

Ажылдаа кирип турар 2, 4—Д дөр бөлүктүн гер-бицидтери болур амина ду-зу, бутыл эфир, тараа культу-раларынын лебедя чашпан, су-репка, агы, сөтүгү чашпан ышкаш калбар бурлуд бок үнүштерин уузкаарына таа-рымчалды. Ол гербицидтери салбактап бок үнүштер аймаа үгөн шөлдө хергелээр ажил берес. Ындыг гербицид-терини демги чашпан, ситенге ууру—амина дузу бир гага-ла 2 кг, бутыл эфирини 75 хуу экилдирини—0,5 кг нормалыг хергелээр. Тараа культу-ларынын бок үнүшү гербицид-тер-биле ашпап арылалар, олар чаа-ла токойлук туула (ол кулдуулар) чорудар. Оон өргө чорударга, демги бок үнүштү уузкап шыдавын барып бо-лур, а культурулуп үнүштү өгөдөлгө гербицид багай

саялар чедир бээр.

Ол ажилды ой-шанда бүгү негеделерин сагып чоруду-ларга бок үнүштү 80—90 хууу уузкааткызын каар. А негеделери мындаг: агаарын температуразы 22 градуста өрткөн, кезжэ чаштырар, хат-тын куку секундасы 3 метр-ден өрткөн, чүгө дие экил-дирини дамыларын өскөр чашканын азын бээр, самолёт черден 5—6 метрден бедивес. Ынчангап уузкааткыч ажи-лын агроном сөксөз чок кан-трольдар уурутур.

Химиктиг арганы шынал-ды болгаш чогуур негед-делерге дүштүр, ой-шанда чорударын экономика талазы-биле дыка ажилчыны факты-лар багыткан. Чижэ, 1972 чылда 103,3 муң га черин ындаар ажилдап кылганын бок үнүш 83—96 хуу уузка-каткан. «Куш-ажылдын хосту» совхозка, Чөөн-Хем-чик районун «Искра» кол-хозка ол арганы хергелээндө бир гектарга оонаштыр 2,2—2,5 центир дүжүктү не-мей алыр аргалыг болган. «Искра» колхозка нийтиги-биле 2900 га ындаар ажилдап кылган черден 725 центир немеле тараан алган.

«Куш-ажылдын хосту» совхозка химиктиг арганы ажилдап даш чарыгдал 1 га-га оонаштыр 2 рубль 55 ко-пеек, ажалдаа, сөөртүлгө, арылдарына чарыгдал —62

копеек азы шуту — 3 рубль 17 копеек болган. Бир гектар-дан-ла немей алган продук-циянын (2 центир 8,5 руб) өрткө 18 рубль 70 копеек бол-ган. Оон бир гектардан алган арыг ортула 15 рубль 53 копеек азы ол ажилдап кы-лышкыгына үгөн рубль бүрү-ү 4,88 катан эгиттинген ыш-кажыл. Ынчангап бо арганын экономика талазы-биле ажил-чыны ол чижек тодаргай хер-ектеш турар-дыр.

Бо чылын химиктиг ажил-дап кылгышкынын уаут же-рини көдө ажил-агый ууру чүлү чорудар. Бистин респу-бликанын 34 ажил-агылынга 8 самолёт гербицид чаштырып ажилдаар. Ажил-агылар хөй болганда, черин кырынга чаштырар «ОБТ-1» деп маши-наны колхозтар, совхозтар бор-та ажилдаар болза чогуур. Ол машиналар Каз-Хем биле Тан-зынын бүтү, Улут-Хем, Бий-Хем районнарын чамкыг ажил-агыларында бар.

Самолёт ууш шыдаас, оон-биле чаштырар ажил берес ийикке, азы мычаар сырыг чаштырар албан аес хире шөлдөргө «ОБТ-1» ны ажил-лаа чогуур. Орук, шөл кы-лыгында, буга ууларында оон-биле чаштырары он таа-рымчалдыс. Оон мнай мындаг машинаны ажилдаары са-молеттуулан чарыгалды 18—20 хуу чижэ, а бо чылдан өгө-лөш, самолёт-биле ындаар

чаштырары-биле бир гектарга оонаштыр 15 копеек өскөн болгай.

Ажил-агыларда бар «ОБТ-1» деп чаштырыкчыларын ажилдап чок тургузар чорукту болдурбас херек. Бо чылын оларын бирөөн-де чылда 600—800 ганы ажилдап кы-лыр апаар. Оларын бүдүрү-чүлү чаштырарынын норма-зын өзөжөдирини кусли-биле азы бир гага-ла 300—400 литрини орунуга 100—135 литр чедир өзөжөдөп турган, чедип ап болур. Эрткен чылын Каз-Хем районун «Тилдиге» колхоз самолёттан гербицид чаштырарында ой-талааш, боттарынын «ОБТ-1» деп 2 чаштырыкчы машиназын эки ажилдап, оларын бирөөн-де 1000 ганы чаш-тырган. Ол ышкаш «Саян» совхоз мындаг чаштырыкчыны бир дугаар ажилдаш, 450 га-ны ажилдап кылган. Ындыг эки чижектер аэвөш аес.

Ичылал-даа мындаг маши-наларын чамкыг черлерде че-дир ажилдаштып турар. Чи-жэ, «Найрал», «Куш-ажыл-дын хосту» совхозтар өрткен чылын ийлаа чүгө 58 га чөргө гербицид чаштырган, а 1971 чылда Көзө ажил-агынын дуржулга станция-зынга 4 мындаг машинаын чангызын-даа ажилдаштыр. Гербицидтер чажар машина-лары бар-даа болза, олар-ны-биле чаштырбайн турар

«ажил-агыларга» «Россия», «Өк» совхозтар, Каз-Хемини «Октябрь 30 чылы», «Ок-тябрь 14 чылы» колхозтар ха-мааржыр. Ындыг черлерде бок үнүш үгөйи турар деп бол-бас. Илалыгы хоюу тураал-дары, орук ийлер, сугат бу-галарынын уунары, чарын-маан ханаларын дээш оон-да өске участоктар бок үнүш үгөп алган болгудар. Ону механизирт арга-биле ке-чип кааптарга-да болган чок катан үнүп келдире. Бок үнүштү кезерин чогуур өйү-ле чорудары база ажилгы-ла хариы. Ичылал-даа химик-тиг аргага ол чөргө четпес. Каз-Хемини «Тилдиге», Тан-зынын «Революциянын чал-быжы» колхозтарын агро-номнары ол арганы өрткөн чылын багай аес ажилдаан.

Химиктиг чаштырылга чо-ру-далар, гербицидтерин ажил-лаарда шыгын кичээгейлиг болуп, ону чорумнарын сагы-рып чугула. Гербицид дээр-ге гранозан, хлорофос ышкаш аес-даа болза, ортумак күш-түг дон хөрдан болур. Ынча-гап өрт ажилдаар улус тус-кай хөп-биле, камгаларын херекселер-биле хандырыптан, тускай инструмент алаан, экип шигиткел өрткөн ту-рар уурутур. Ол ышкаш гер-бицидтер алдуу каар нога, кар-тофель, тарымал тоорук, чо-чак-тараа ышкаш культу-ларга дээспен-биле, хат уу оларге турда азы 100 метр хире чөк чаштырбай болбас.

Н. ШАГИН, республиканын үнүш кам-галар станциясынын началь-ниги.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ МААДЫРЫ

БИСТИН
КАНАДАТ-
ТАРЫВЫС
июнь
17
1973 ч.

Бригада төүгө трактористтерин ол эртен чыгыш келген соңураа — Боттарыныч мурунда район Советинин депутаттыгы кандидат кылдыр төлөттөгөн депшидер турган. Оларнын күзгө-болды чыгыш болгонунан үр үе чыгыштаннар. Мурпакты механизатор Моңгуш Доржу туруп келген:

— Интер, район Советинин депутаттыгы кандидат кылдыр бистин мурунунан Василий Оюнович Иячатын депшидер деп савалдык мей-деш, бригадалык — хуудуушунан ууртуктуу Василий Оюнович дугайында эки сөстөрн сөткөлдөп чыгаалам.

Механизаторлар шуту чыгыш үе-биле ол савалдык депшидер.

«Тиледе» совхозтун № 8 хуу бригадалык бригадир, республиканын сурагыч механизатору, Социалист Күш-ажылдын Маадыры В. О. Иячатын депутаттык кандидаттыгга алааны таварылга эвес. Бисте ону билбес кичи-даа чок.

Василий Оюновичтин депутаттык кандидаттыгы депшидер соңда, алаа ужуражып, аякы-жынып дугайында оң-биле чыгаалажысаа келген. Ужуражыкта хуу туралапта болган.

— Ходар ишчи чорда, хуу тараада бодур дээр шылдыр ийин. Чылдык-на бо-ла болгай бис: тараагылар чаа-гай джукт өстүрер дээр аякы-ишке алыштар. Күсү джукт ажааттына-даа савалдык оонкургаа эвес, келер чылга джукт дээр аякы эгээр. Чылдык-на мийик бис-деш, Василий Оюнович хуу туралаптан чыгыштыр түрө агааттарга дамыган турган тараада бир адышты алган, оон саарын, уламчы-лады — «Тараа турда то-дуг-ла мей, Тандым тураа хер-теш-де мей» деп, бистин оол-дар бо-ла мржаны бөөрлер, мында хой утка бар-дир ийин. Амдыралым тараагынын ийи-биле холбашканыга бо-лум хумда өөрүр мей.

Ол сөстөрн В. О. Иячат сөткөлдөп чыгаалап турар.

«Бити Васа он үш-ле хар-лап турган, амгы «Эгес» совхозтун девишкери кур чер чырып турган баптайгы трактористтерге прицепистен аякыдай берген. Ычар ийи хире чыл эртен. Прицепист оолдун техникага суудулуун көргөш, дирекция чери оон күзөини баугаар 6 ай хуу-савалдык трактористтер куруу-нче чоруткан. Курсту дооснап, 1950 чылда 16 харамг Васи-лий Иячат трактористтер ху-ролецини одурууга кирип, мыак черини келер үдөгө эгээр джудуучу эге орун-че бааышкан. Оон бөөр Васи-лийин амдыралы хуу-биле холбашкан. Чугаа 1956 чылда ачаы аары бээр, анда ду-залажыры-биле Василий кез-ек калы Эгес-Аксмыкы шактамынга аякыдаа. Ша-тага аякыдаан үе баа халас өртүшөн — аякык тракторис-тиг скверн ходарында шы-ганпар улам немешкен.

Василий шактадан үшү ал-гаш, хандыкылаан аякычыге баа катан киришкен. Бо удаада ону чурттап чедир

келген — Чедерин кур хо-вулары манап чыткан. Ы-чагы кур чер, а ам респу-бликанын эң тараада чере-риниң бирөөн бодур Чедерин Василий ол хежөөр мраван.

Чыл бүрү эртенги даа хала-амдан, савалдык орай дүгө чедир трактор рывачы тыгып чоруп турган. Тех-никаны эки билер, ону карак оту дег кампаар, эш-өөрүгө хуудуушунан аякыгыр, тра-кторисе 1967 чылда «Тиле-де» совхозтун дирекцияны 8-чи бригаданы ууртуруп ху-ролеци.

Ол үдөн эгес-ош-ле брига-да чылдык-на чаагай джукт-ту өстүрүп ал келген. Ол чедириниң ала-чайгаар кел-бөөн, Трактористтер мергежи-лини эки билер Василий Ою-ович агротехниканы, черни сайырапкычкыларын дү-рүм сагымын тракторис-терден бидилип агаан, боду айтты берип келген. Дүп-хууде бодар түзөөн — хой, чаагай тарааны өстүрүп алы-ры. Ол бодал чүдө бригадир-ниң эвес, бүгү бригада кежи-

гүнериниң бодалы боду бер-ген. Оон түнелдинде сөөлү чылдары бригада чүтгө сов-хозтун эвес, харын республи-канын мурунаны бригадалы-канын савалдык кирген, а «Тараагы» херезн Алдын сав-дыс болган Ленин орден каастаан.

— Чер дөмөй-дир, а силер-ниң бригаданың бидик джукт өстүрүп ап турарының чылдагыны чүдөй-деш айт-тырды.

— Коз хуе чери чаагай-жыдары. Бок чүштерин ууткап, чери чөмшөлдөп, а тарылган агротехниканы бүгү негелдерин савалдык тур-гаш чорударында. Бистин Че-дер хууау келчек каттыг. Ычангаа анда уду аякы чорударыны мен сөөлү чыл-дарда уду сагыш салып кел-дим. Бистин бригада Чедер хууауна мийик аякыды чор-уткан. Черини ширини ан-дарбас андамын-биле чар-гаш, ону тускай сөндөргө, культиваторлар-биле чашты-рып, аякыры чугула. Бис ону чоруткан бидик джукт

алдымыс. Нокаларымыс брига-далар тарылганы ычар чор-утса эки деп сүмалг мей. Оон ийди хатма уду аякы чор-утурунча ам кирип тур-бис — деп, Василий Оюович харылады.

Бригадир бодууш брига-далының кежигүнеринге баа чоругаалай.

— Ийди хой кежи аякы-тар аякыдап турар. Боттары аякыгыр, дөмөйи кончук бод-дар бо. Чери шын чарып, чаагай джукту өстүрүп ап билери — оолдарымы бир үе-ки мыда. Техникага кам чок, аякы шалгы үер, эш-өөрүнү шутуучулунга тооастар-биле шыгыш чыгаалажык, бир эвес черле хоржок болза, бри-гада кежигүнерин үдүрү-рине чедир кемчег ап турар. Ындыг таварылга тургулаар. Бо чакыш аякыда тракторист Серенин ычар хемчег алыр-журга таварыштымыс. Чу-рум үрөөр, арагага суудугар, чаагааларың херөз чок, оол-дар боттары-ла чугаалап, не-гей бөөрлөр-дир. Бригадавыс-та Тыва АССР-ниң Дюди Со-

ветиниң депутатты Моңгуш Хулер-оол, Тываның баштай-гы трактористтериниң бирөөн, дөртөн аякы чыл тракторис-төөн Маады Чамыа дөп иш-кап кичилерге чоругаала-нып турар бис.

А оон өөрү бригадириниң дугайында чугаа бодурга, са-валы чыгыш:

— Василий Оюович аякы-лыгы бердигеи, кызыкма-кыж. Тос чыл дургуулаа бригадирим бооп келди. Ма-дыр атты анда тыныскалы-даа чөп. Чер аякылыгы ылап-ла бердигеи, техника-ны эки билер ууртуктуу — деп, хоочун механизатор Ма-ды Чамыа чугаалап оор.

Социалист Күш-ажылдын Маадыры В. О. Иячатын ду-гайында хой-ле эки сөстөрн чугаалап бодур. Өг-бүдөинде шуту алды алышкылар өс-

көннөр. Василий 6 харамг турда аавыч мөтөөн. Ычал-за-даа аякы-ишчи өг-бүдө демнекши өзү келгенер. Олардан ам партия аякыда-чызы, башкы, тарааны дөп, өскө-даа мергежидиң төлө-тиг кичилери үтөн.

Василий Оюович чүтгө иш-чи эвес, аякы ала: 5 уруглар, оолдарың аламы. Оларны дөрүт шюада макталдыг өөрүн тургулар.

Советтин депутатты дүрөгө эрге-чагырга ортамыда чо-нуу бурун эргелг төлөткөн-чүл болгай. Ол дүрөгө уулу бузурал. Ону баугат төлөткөт кичилер күсөини шыдар. Ындыгыларын бирөөн — сов-хоз аякычыны Василий Ою-ович Иячат боду турар.

К. НАПТИН-ООЛ.
Омсктин совнархозла-нын дыңнагычы.

АГИТПУНКТ ХАЙНЫШКЫННЫГ

Чер-чер Советтеринге соң-гудаларга утуктур Кызыл хоорайда Октябрьниң № 9 сонгудула уастогун тургускан. Бо хунерде респотребсою-зун клубундан үгөн-кирген чон үзүктел чок. Мыда № 5 агитпункт политмассалык аякыды баугат төвү болуп, эки аякыдап турар.

Оон эргелекчи респотреб-союзтун юристконсультанты Михаил Петрович Ткачев бо аякыла дуржулгалыг кичи-лерин бирөөн. Михаил Пет-рович мурунда эртен сонгуда-лар үезинде кам-даа уада агитпункт эргелекчилен, сон-гудула уастогунун даргазына баа аякыдап турар.

Бо агитпункт 6 партия эге-организацияларын агитко-лективтерин каттыштырып ту-рар. Агитаторлары 140 кичи. Олар агитпунктга үе-үеиен чыгыш келген, беседалажып, дуржулганын солчул, план баугаар аякыдап турар. Агита-торлар боттарында быжылаан уастоготарына доктаамаз ба-рып, чеже сонгукчу барып, оларын намы-харын, аякы-лап турар чери тозараткан, сонгукчулар дадымы агит-колектив ууртукчуларыга четчелеп бергенер. Бо хун-нерде нити дааныны кылмы турар.

Агитпунктда кежээкиниң 6-дан 9 шакка чедир дежу-рнайларынын графини аскап. Дежурнайларын кезип аякы-лап турарын Михаил Петрович боду ургучу контролдан, мыла демдегел дептерин баа кынаар. Агитаторлар болган анда келген сонгукчуларын номчурунга таарымчалыг кылдыр оошун, сөтүүдөни агитпунктга дөлей салга.

Партияи даалганы ак сөт-килдиг күсөдип, сонгукчулар ортузунга аякыды ишпей-лиг чорутуп турар агитато-рлар бо агитпунктга эвөөш

эвөө. Респотребсоюзтун бүдү-рүгө кидилиниң удуг иш-жерер-технолог, комсомолчу Любовь Белогорскаяны хой сонгукчулар эки таныыр.

Ычарга ол 1969 чылдан бөөр агитаторлап, ол харым-салгалыг аякыды улуг со-нуургал-биле күсөдип келген.

Комсомолчу кыс агитатор бодурунда аякыла, респот-ребсоюзтун клубун эргелек-челеп, хой-нити аякылыга бердигенин көргүскөн. Эш Белогорская Кызылдын Комсо-молска куудумчула № 6 чурталга бажынында агита-тор. Мыда сонгудула намыс дөртөн аякы чуртукчыны хой кезип пенсионерлер. Кү-лөчиги аалчыны олар-биле бе-седалажып, солунарын ургуч-туг номчуп бөөр. Чуртукчылар агитаторга өөрүп четтиргенин илереди тургалар.

Коммунист Николай Петр-ович Панфилов 1947 чылдан бөөр агитаторлап келген. Ол № 5 агитпунктунга № 72 ок-руга быжылаан агитколек-тивиниң ууртукчузу. Партияи чылдагы кызыкмаккай болган бидилин-биле күсө-дип турар. Николай Петрович ийин уурткан агитколек-тивинде 20 агитатор бар. Олар хоорайны 25 чурталга ба-жынында хувааттыган. Агит-колективке хамаарышкан ок-ругтун сонгукчулары ийи чүс чөөрби аякы кичиниң орту-зунга тайылбыр аякыды бо хунерде калбарып турар.

Кызылдын № 5 агитпунк-туу сонгудаларга утуктур мынчаар аякылап, оон экии дөлем-биле аякытыган. Сонгукчулар июнь 17-де сон-гудалар хунүдө сонгудула уастогунга кезип, чонун эң төлөпиг оолдар, кыстары дөш боттарынын бадылаш-кынын бир эп-сөткилиг бөөр-лер.

А. АРТАЕВА.

ЧУРУКТАРДА: респот-ребсоюзтун клубунда тур-гускан Октябрьниң № 9 сонгудула уастогунун да штыкы дерилгези. Кызылдын № 5 агит-пунктузунун идекпейлиг агитаторларынын бирээ-зи, комсомолчу Любовь Белогорскаяны сонгук-чуларга баргаш, олар-нын-биле беседалажып, солун номчуп берип тура-ры.

Кызылдын № 5 агит-пунктузунун эргелекчи Михаил Петрович Тка-чевтун агитаторларны чыып алгаш, оларнын-биле беседалажып олура-ры.

Фотолары
А. МЕЛЬНИКОВТУУ.

Дуржулга

колонкасы

Латвияның «Нецава» кол-хоуунун инектери элбек си-генниг одарже кириген соонда чөөрби хонук четпейн чорда-ла бир инекке онааштыр сүт савалды 3 килограммда өвө бөөр. Ам ол инектер бир күн-де-ле кайызы-даа 12 кило-грамм сүтү берип турар, оларнын продуктулуг чорүү өсүшсөөн.

Оон чылдагааны болза, хой чылда үер джуктуур си-ген-нири тараан культуруг оларларын аякылап турарын-да болур. Ол оларлар орай күсө чедир-ле инектерни че-килтиг поган үнүштер-биле

Элбек сигенниг одарлар

чөмгерин турар. Колхоз ода-рларын аякылап турар үеде чыл дургуулаа бодур сү-дуну 60 хуузун ал турар. Ычан адымнан сүтүн бө-түнөш ач чык. Оларларын гектар бүрүз сезон дургуу-ла 4,5 муң чөм единцазын бөөр, бир гектардан-на 35 центнер сүт алыштыр турар. «Нецава» колхоз — культу-руг оларларын тургузарыныч болган аякылаарынын тала-зы-биле республикага чарла-тыган конкурстун тилек-чиз.

Оларларын биче күштүг электри тогун ламчыдып каан сызырган-демирлер-биле ка-жаалап турар. Оларын бир участкан өскө участкаге көжүрүп турар. Ычангаа ко-

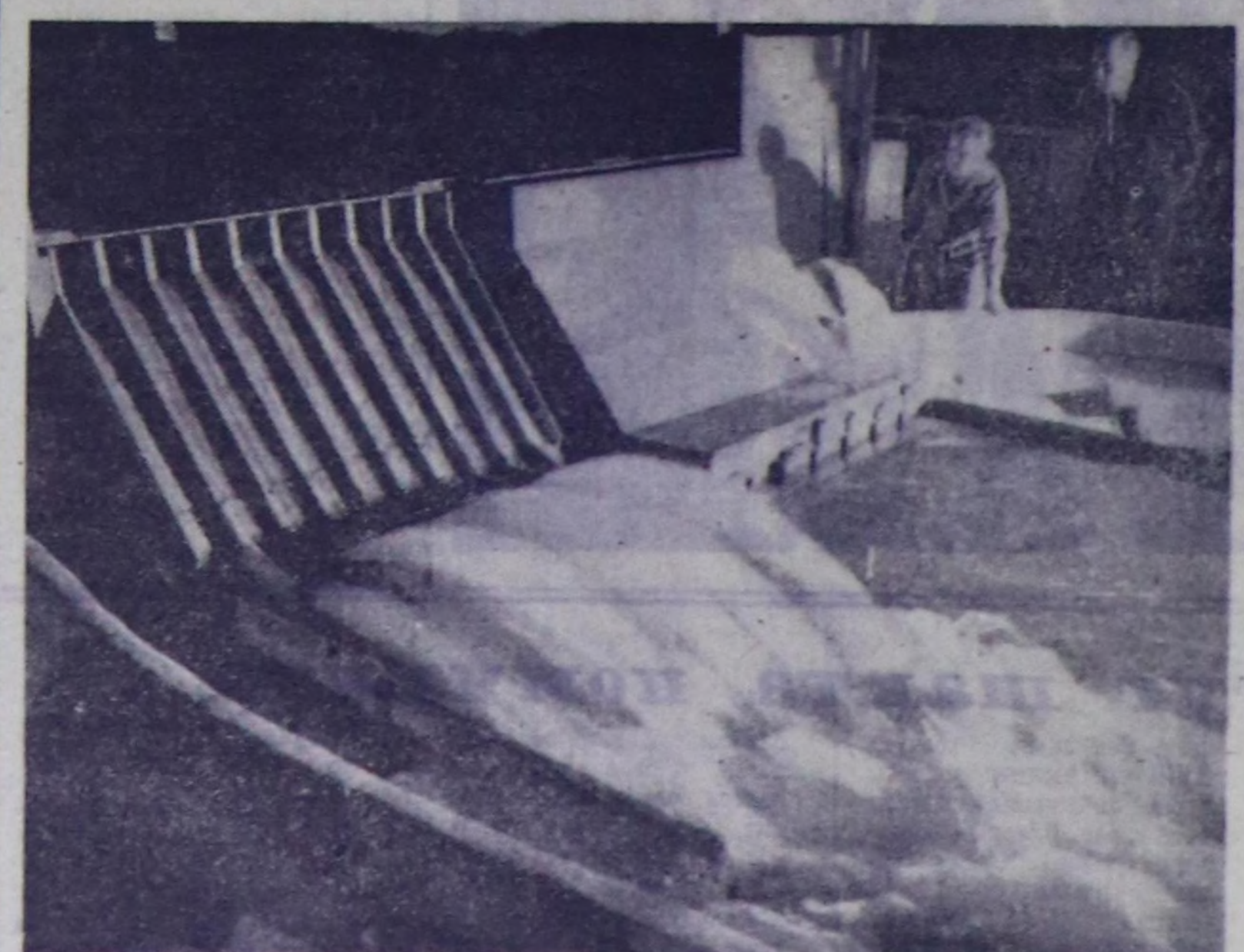
дан инектер кам хонгаш-ла чаа терең отутуг оларга баар. Мады кажан, кайы участка-га оларларыннын графини фермаларда аскалп каан. Ферманын сав инектери бо хун кайда туралып дээрэн он билеп ал болур.

Культуруг оларларын ы-ндыг аякылыг аякылап тура-ры оларны план баугаар ажаап, чөмшчилер арганы берген. Инекке немелде чөм кылдыр кезип алыр көк си-генни азы кышпа бөлөткөр сигенин кайы, кажан кезип алырын баа-ла план, баугаар чорудуп турар.

Колхозтун культуруг ода-рларынн нити шөлү — 300 га. Бир инекке-ле 0,4 га чер онаажыр. Ол оларларга чаа-

гыс катан тараан хой чылдыг сиген 3-тен 10 чыл чедир аякылаптыгы турар. Эвөөш продуктулуг ода-рларын катан андаргаш, хой чөмшчилелер таш, кул-туржудуп турар. Оларларын культуружударынын аргазы мындыг: хой чылдыг сиген-нири көк-тараа-биле кады тгырып, күзүн тарааны ажаап алгаш, ол черин мал кирбеси-биле кажаалап кааптар. Ча-зын ону аякылап эгээр. Чамдыг оларларын мындыг арга-биле баа тургузуп, аякылаар: сигеннири тараа-биле калы тарып каап, 40 хо-нук өрткөй соонда анда мал-ды оларлады бөөр.

(СЭТА).

ЛЕНИНГРАД. Бүгү-өнүдөниң гидро-техниканы Б. Е. Веденеев аттыг эртем-ниңчелде институту — совет гидро-техника эртемниң угуу төвү. Эң угуу гидро-техниканы ишчилелдериниң мыда кы-зы, оларнын төлөткөлдөр эртем тала-зы-биле үндөсөлөн турар. Волон хууу болган Днепротестен эгелеш, ол инсти-тут болза Волга, Братек, Красноярск

болган өскө-даа эң угуу энергетикти ГЭС-терин тургузугарына «амы-далыч пүткөлдөр» берген.

БО ЧУРУКТА — инженер Л. Ф. Зе-ленцова болган угуу эртем аякыдакы-зы Ю. В. Киди олар Зейск ГЭС-ти төлө-анал хевирин көрүп турар.

(СЭТА-нын фотохроникасы).

Бадылашкынарнын хой нуруузу-биле

ВАШИНГТОН. (СЭТА).

АКШ-тың конгрессиниң сенат Инди-Кыдатта америк агаар агрессияны союзда-рын негеп турарын бады-лашкынарнын хой нуруу-зу-биле илергелгез. Т. Игл-тон немей чарыгаар ашпа-ландырышкынар дугайында хоюду төлөткөлдөргө ча-залга кириер деп савалдаан. Ук чаалатта Инди-Кыдатта АКШ-тың дайын чорудары-та — хамыктык мурунда Нам-боданы болган Ласту бомбалаарын үрүтүлгөй ту-рарына немей чарыгаар аш-па-хоректин чыдырар моон сонгар — хорур — деп айткан. Сенат ол чаалатта 19 бадылашкыны-биле чүт-ху-дүт көргөн. Дайынга хуу-баа мындыг хемчег алырын моон мурунда төлөткөлдөр палатазы чүтүлүт деп көр-ген турган.

Инди-Кыдатта агаар аг-рессияны кара туралында «уламчылар арганы» пента-гона берип, Муруу-Чоон Азияга «шынчыг уламчы-кыны» воалтыны уламчы-дансаарларын хамык ора-далышкыларын хоюдуу-дукчуларын хой нуруузу бу-руушпаан. Тайылбарла-чыларын демдегел турарын баугаар алгыра, АКШ-тың ча-залда дайынга удуу хою-лериниң хуштелгенин тодар-гей бергидеми ол болган.

